

RYTMUS TVŮRČÍHO ŽIVOTA

Rev. Dr. Petr Samojský

30. 10. 2005

Unitářství se někdy říká “tvůrčí náboženství”. To je proto, že naše náboženství je svým způsobem jakýsi polotovar. Nabízíme inspiraci, motivaci, principy, a na každém pak je jak je využije, jak tvůrčí dokáže být, aby svůj život vylepšil a naplnil. Unitářství je tvůrčí náboženství, protože bez tvořivosti, aspoň částečné, se neobejde.

Unitářství ponechává prostor člověku k jeho duchovní tvořivosti, protože jinak by se stalo uzavřeným systémem, jako je tomu u jiných náboženských směrů, kde věci jsou pevně definovány a mění se jen s velkými obtížemi. Unitářství nechce po člověku, aby vykonával specifické obřady, odříkával specifické modlitby, meditoval specifickým způsobem a dělal specifická duchovní cvičení. Říká ale — uvaž způsob, jakým žiješ, a hledej vždy věci, kterými se můžeš poučit, které ti pomohou zlepšit své přístupy k druhým a k světu.

Je to proto, že my nechceme stavět bariéru mezi tvořivost a náboženství. Tvořivost musí být v základech náboženství člověka, v základech jeho spirituality. Tvořivost je základním principem života, ať už v jakékoliv jeho formě. Veškerý život je prostoupen tvůrčím procesem, procesem obnovy: jak lidé, zvířata a květiny, tak i na úrovni buněk. Kdybychom mohli pohlédnout do našeho těla, viděli bychom, jak každá buňka se vyvíjí, a když doslouží, je nahrazena novou. Když jakákoliv živá forma přestane být tvůrčí, tedy vyvíjet se, rozvíjet se, růst, znamená to zánik, smrt a rozklad. A to platí i pro člověka, a to platí i pro jeho duchovní život.

Když se v běžném jazyce říká o někom, že je tvořivý a tvůrčí, myslí se tím obvykle, že ten člověk něco vytváří, produkuje, ať už něco uměleckého, jako obraz, hudbu, báseň, nebo že vytváří nové metody, zkrátka vždy něco nového, nestandardního. My ale významu tvořivost můžeme rozumět ještě jinak. Čapek k tomu nabízí zajímavé podněty. Říká, že všechno kolem nás existuje v určitém rytmu, v určitém energetickém vlnění: “Jako tep srdce naráží na celý organismus a je znatelný v celém těle, zvláště v každé tepně, tak rytmus vesmírný obráží se v celém vesmíru, a není ničeho, v čem by se neobrážel. Všechno je jakoby tělem vesmírného obra, jehož tep a dech a pohyb jeví se současně všade — i v té nejmenší a nejbližší částice vesmírného života. . . . Považuji za část svého životního kréda, jako jednu z hlavních složek mého životní filosofie, že v základě všech jevů, všeho co známe a co jsme, je rytmické chvění, a že není jiných rozdílů mezi lidmi a lidmi, mezi lidmi a zvířaty, mezi zvířaty a zvířaty, mezi zvířetem a rostlinou, mezi rostlinou a rostlinou, dále mezi rostlinou a nerostem, mezi jednotlivými nerosty, mezi nerosty a vodou a vzduchem a elektřinou a magnetismem, mezi naší planetou a jinými světy, není pravím jiného rozdílu, než jaký je vyjádřením rozdílným chvěním a rytmem toho chvění.”

Rytmus kosmického chvění prostupuje tedy celý vesmír, tak jako tep srdce prostupuje tvoje tělo. Všechno kolem nás, celá příroda a vesmír, se pohybuje v rytmech. Každý člověk má svůj rytmus, charakteristiku a naladění, a ty se odráží v jeho tváři, řeči i těle. Jsou v nás rytmy zděděné a naučené, převzaté, jsou rytmy, které vítáme a rytmy, které vysíláme, jsou rytmy, které přijímáme a rytmy, které odmítáme. “Je rytmus relaxace, klidu, v kterém shromažďuje se síla,” říká Čapek. “A je rytmus rozčilení, v kterém se nic dobrého nedaří. Je rytmus radosti, s kterou i těžký úkol bývá snadno vykonán; a je rytmus nechuti, který vysílá své chloroformové vlnění do každé buňky a činí ji malátnou a neschopnou vydat maximum své síly. . . . Všechno na světě má svůj rytmus, jako každá píseň a každá hudba.”

A tvořivost, to je také určitý rytmus. My buď jej v sobě máme, rozeznáváme jej, otevíráme se mu, anebo ne. Tvořivost, tvůrčí přístup, tedy není nutně omezen na vytváření věcí a produkování něčeho nového. Je to zkrátka otevřený a vstřícný přístup k životu.

Když hovoříme o tvořivosti v duchovním životě, nemyslíme tím nestálost a nějaké neustávající neurotické hledání. Výstižně to říká Čapek: "Tvoření, to není, jako by si někdo myslel, stálé měnění, ustavičné odbíhání od toho, co máme dobrého, krásného a životného. Tvoření, to je vlastně zmnožování všech hodnot, všech radostí, veškeré lásky čisté, a zmenšování všech věcí nežádoucích, všech smutků, trampot, nemocí, až po nich není potuchy."

V plzeňské obci, kde jsem před lety pracoval jako duchovní, byla sestra Nováková. Byla to paní, která mi byla velikou inspirací. Špatně viděla a slyšela, ale měla v sobě obrovský náboj právě toho tvůrčího přístupu, o kterém dnes hovořím. Každé myšlence byla otevřená, každému podnětu byla vstřícná. Vzpomínám si, jak jsme jednou spolu hovořili o nějaké otázce a já říkal, že pro mně je to už uzavřená věc, že mě to už nezajímá. "Jak to můžeš říct," povídala mi, "to já se snažím být vždycky všemu otevřená." Uvědomil jsem si, že oproti ní působím v tom okamžiku jako starý, konzervativní a zkostnatělý pán, navzdory tomu, že jsem byl o šedesát let mladší. Vskutku, jak to řekl Henry Ford: "Každý, kdo se přestane učit, je starý, ať je mu 20 nebo 80. Každý, kdo se stále učí, zůstává mladý." Je nejlepší v životě zůstat mladý. O pár dní později paní Nováková zemřela, několik dní před svými devadesátými narozeninami, ale nezemřela na nějakou nemoc, jak by člověk mohl čekat. Přetekl jí hrnek s mlékem na sporáku a ona se otráвила plynem. Leč ve mně její památka stále žije, jako určitý příklad tvůrčího a optimistického přístupu k životu.

Je dobré mít takové příklady, a je dobré i být druhým příkladem. Je přece v první řadě dobré BÝT takovým člověkem, tedy mít v sobě rytmus tvořivosti, ten rytmus v sobě oživovat, posilovat, nechat jej, aby námi proudil a námi rezonoval, aby byl i otisknut v naší tváři a v našem celém bytí. Je dobré mít v sobě tento rytmus, namísto rytmu hněvivosti, zármutku, nedůvěry.

Zamysleme se nad sebou samými: jaké rytmy v nás pulzují? Čím naše bytí rezonuje, co druzí z nás mohou cítit? A jaké rytmy bychom tam měli raději? Čím bychom chtěli nahradit ty rytmy, které nám už nevyhovují? Jak moc cítíme a vnímáme rytmus boží? Jak se v nás odráží ten kosmický tep božího srdce, rytmus vesmíru? A jak moc jej dokážeme zachytit a v sobě vstřebat, a pak jej předat dál, šířit jej kolem těch, kteří jej cítit nedokáží, protože jsou zahlceni rytmy jinými?

Zamysleme se v těchto souvislostech nad slovy N.F. Čapka. Čapek měl velké cíle a ideály jak pro sebe, tak i pro unitářské společenství: "Stejně šlechetní jsou spojeni stejnými rytmy, i když to nevědí. Jako by měli jedno srdce. Svobodné bratrství přináší nový rytmus do českého života. Každý z nás buďme nástrojem toho rytmu. Je to rytmus boží. Je to rytmus český. Je to rytmus génia našeho národa, který byl vtělen v nejlepších jeho představitelích. Jsou rytmy trhavé, rytmy rozkolné. Mohou být vysílány i ve jménu náboženství a mohou oddělovat člověka od člověka, od přírody, od Boha. My jdeme s rytmem kosmickým, který prochvívá veškerenstvím. My jdeme s rytmem kosmickým, který má své zvláštní vlnění a poslání u Čechů. Náš národ je rozerván, je v duševním chaosu. Vše, co se mu doporučuje, je nějakým dělidlem lidí, a bratří. My jdeme s rytmem, který by mohl spojit všechny dobré Čechy, protože je to rytmus zdraví, radosti, lásky a klidu. Jsou to věci, které není těžko poznati jako pravé. Každý je vyvolen k radosti, kdo se sám vyvolí. Každý je povolán žít rytmem božského života vědomě, kdo se odhodlá vystoupit nad všednost a žít životem čistým, svátečním, bratrským."